

การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย ในคดีอาญา*

Rights and Liberties Protection of Accused and Defendant Buddhist Monk in Criminal Case

สมเด็จ จุลราช

Somdej Julrach

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: nopphadol.1992@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา 2) ศึกษาทัศนะการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา 3) กำหนดเป็นแนวทางการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา พระภิกษุที่เคยเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา นักกฎหมาย นักกฎหมายอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ ตำรวจ นักสิทธิมนุษยชน ชาวพุทธชายและหญิง รวมจำนวน 31 รูป/คน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ด้วยวิธีเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาและผลกระทบต่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่ถูกบังคับให้ละสมณเพศก่อนศาลตัดสินคดี เป็นการลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุ การจับกุม การค้น การขัง การสอบสวน การปล่อยตัวชั่วคราว และการพิจารณาคดี ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามสมณสาธูป เพราะส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงและความเสื่อมใสศรัทธาของประชาชน

2. ทัศนะการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พระภิกษุมีสองสถานะ คือ 1) ฐานะเป็นพลเมืองของรัฐที่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย

*ได้รับบทความ: 30 เมษายน 2566; แก้ไขบทความ: 8 กุมภาพันธ์ 2567; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2567

Received: April 30, 2023; Revised: February 8, 2024; Accepted: March 30, 2024



2) ฐานะนักบวชในพระพุทธศาสนา ต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและกฎหมายคณะสงฆ์ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิดเพื่อเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

3. แนวทางการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุ ซึ่งเกิดจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 29, 30 ควรยกเลิกหรือแก้ไขกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม บัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญาสำหรับพระภิกษุขึ้นใหม่ มีผู้พิพากษาสมทบจากคณะสงฆ์เข้าร่วมพิจารณาคัดสินคดี เพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุในคดีอาญาได้อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ; พระภิกษุ; คดีอาญา

Abstract

This research aims were; 1) to study the problem state and the impact of right and freedom of the Buddhist monks who are an accused or defendant in a criminal case, 2) to study the opinions of protecting the right and liberties of Buddhist monks who are accused or defendant in a criminal case, and 3) to determine guidelines for amending the laws on the protection of rights and liberties of Buddhist monks who are accused or defendant in a criminal case. It is qualitative research. The tool for this research was the In-Depth Interview form. The researcher interviewed the key informants i.e. academic Buddhist monks, monks who were accused or defendants in criminal cases, lawyers, criminologists and penologists, judge, prosecutor, policeman, human right activist and Buddhist people total 31 persons. The key informants were obtained by purposive selection. Data analysis by descriptive method.

The results of study showed that:

1. Problem's state and the impact on the protection of the rights and liberties of monks who were forced to leave the monkhood before the court's judgement. It was a deprivation of rights and liberties of monks. Arrest, search, detention, investigation, temporary release and the trial must be conducted properly because it effects the reputation and faith of the people.

2. The views on the protection of rights and liberties of monks who were accused or defendants in criminal cases. There were two statuses of monks: 1) Being citizen of a state subject to the law 2) Position of a monk in Buddhism must follow the discipline



and rules of the Sangha. Therefore, they are presumed to be innocent until the final judgment of the offender is obtained, to respect human dignity.

3. Guidelines for amending the law on the protection of rights and liberties of monks resulting from the enforcement the Sangha Act 1962, section 29, 30, repealing or amending unfair laws, enacting a new law on criminal procedure for monks. There should be associate judges from the Sangha to participate in deciding cases in order to truly protect the rights and liberties.

Keywords: Protection of Rights and Liberties; Monk; Criminal Case

1. บทนำ

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จอุบัติมาเพื่อตรัสรู้ แล้วจาริกสั่งสอนแนะนำชาวโลกให้พ้นจากทุกข์ทั้งมวล อันเป็นภารกิจที่ยิ่งใหญ่ และทรงกำหนดตั้งกลุ่มบุคคลเพื่อเป็นตัวอย่างของสังคมขึ้นมากลุ่มหนึ่ง เรียกว่า ภิกษุสงฆ์ กลุ่มบุคคลนี้เป็นตัวอย่างในด้านการประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ ฐานะของบุคคลที่เราต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์ จัดลำดับพระภิกษุสงฆ์เป็นทิศเบื้องบน มีความเชื่อว่าพระภิกษุเป็นผู้นำทางจิตใจ เพราะเป็นผู้ที่สูงด้วยคุณธรรม คฤหัสถ์ย่อมบำรุงพระภิกษุ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต), 2561) และพระภิกษุเข้าถึงหลักธรรมตามที่พระพุทธองค์ทรงสอนอย่างชัดเจน จึงนำไปประกาศเผยแผ่แก่ชาวโลกต่อไป คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาระบุว่า ประมาณ พ.ศ. 236 พระเจ้าอโศกมหาราชได้ทรงส่งสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนต่างๆ จำนวน 9 สาย รวมทั้งสุวรรณภูมิ ได้แก่ ไทย เมียนมาร์ ลาว กัมพูชา โดยมีพระโสณเถระและพระอุตตรเถระเป็นหัวหน้าคณะเข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นครั้งแรก หลังจากนั้นก็มีคณะ

สมณทูตชุดอื่นๆ เข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อมา พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงรับพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ นับตั้งแต่สมัยสุโขทัยหรือประมาณกว่า 700 ปีที่ผ่านมา พ่อขุนรามคำแหงได้อาราธนาหัวหน้าพระสงฆ์ชาวศรีลังกาจากนครศรีธรรมราชมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ในกรุงสุโขทัย (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558) พระพุทธศาสนาได้เจริญงอกงามในประเทศไทยมาเป็นลำดับ ปัจจุบัน จากการสำรวจประชากรครั้งล่าสุดประเทศไทยมีประชากร 66 ล้านคน ร้อยละ 94 นับถือพระพุทธศาสนา มีวัดทั่วประเทศ 42,626 วัด มีพระภิกษุ 205,513 รูป สามเณร 33,510 รูป ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงเป็นที่ศรัทธาเลื่อมใส เป็นที่เคารพนับถือและเป็นศูนย์กลางจิตใจของคนไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 2 พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก พระมหากษัตริย์



ไทยทุกพระองค์ทรงมีพระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา บำรุงกิจการคณะสงฆ์ และส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในหมู่ประชาชนมาโดยตลอด และสถาบันพระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ได้ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน คนไทยยอมรับพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางสำหรับดำเนินชีวิต (สถาบันพระปกเกล้า, 2556, หน้า 11) เป็นวัฒนธรรมไทยและขนบธรรมเนียมไทย การประพฤติปฏิบัติอันเกี่ยวกับความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันล้วนเกี่ยวข้องหรือมีรากฐานมาจากคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศได้บัญญัติคุ้มครองพระพุทธศาสนาไว้ในมาตรา 67 ว่ารัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา พระภิกษุเป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา พระภิกษุมีฐานะพิเศษแตกต่างจากประชาชนทั่วไป ในฐานะพลเมืองภายใต้กฎหมายของรัฐ และฐานะนักบวชภายใต้พระธรรมวินัย

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปีพุทธศักราช 2475 ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ทำให้อำนาจในการออกกฎหมาย (นิติบัญญัติ) การบังคับใช้กฎหมาย (บริหาร) และการพิพากษาคดี (ตุลาการ) ถูกแยกออกจากกัน โดยมีมรวาสเข้ามารับสนองงานทั้ง 3 ประการดังกล่าว การบริหารกิจการคณะสงฆ์ก็ได้

รับผลกระทบนั้น กฎหมายหลายฉบับมีผลกระทบที่เป็นอุปสรรคต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของพระภิกษุ เนื่องจากผู้ออกกฎหมายไม่เข้าใจวิถีชีวิตและฐานะความเป็นอยู่ของพระภิกษุ และพระภิกษุก็ไม่มีความรู้ด้านกฎหมายดีพอ กรณีพระภิกษุตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นเรื่องละเอียดอ่อน กระทบต่อสถานะของพระภิกษุ สถานะทางสงฆ์ สถาบันพระพุทธศาสนา และกระทบต่อความเชื่อมั่นศรัทธาในของประชาชน ดังนั้นการบังคับใช้กฎหมายในการดำเนินคดีอาญาต่อพระภิกษุจึงจำเป็นต้องกระทำด้วยความรอบคอบเป็นพิเศษ พระภิกษุเมื่อถูกดำเนินคดีอาญามักจะเกิดข่าวใหญ่และสื่อมวลชนมักจะเสนอข่าวในด้านลบเผยแพร่สู่ประชาชน เพื่อดึงดูดความสนใจของคนจำนวนมาก ปัญหาที่พระภิกษุถูกดำเนินคดีอาญาถูกบังคับให้สละสมณเพศด้วยความไม่สมัครใจและไม่ได้รับอนุญาตให้ประกันตัวในระหว่างการสอบสวนหรือในระหว่างการพิจารณาคดีและถูกถอดสมณศักดิ์ในชั้นจับกุม ชั้นสอบสวน และชั้นพิจารณาคดี เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการพิจารณาคดีอาญาของศาลยุติธรรมของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ รับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างเหมาะสม

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาแนวทางการบูรณาการบัญญัติข้อกฎหมายเพื่อคุ้มครองพระภิกษุในพระพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นวิจัยประเด็นเหตุปัจจัย และสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุเมื่อตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรมในการปฏิบัติต่อสมณเพศ เพื่อเป็นแนวทาง



ในการสร้างหลักกฎหมายให้เกิดความยุติธรรม เป็นธรรม และเที่ยงธรรม แก่พระภิกษุ ผู้วิจัยหวังว่าการศึกษาวินัยนี้จะเป็นประโยชน์พระภิกษุ ต่อสังคม ประเทศชาติ และพระพุทธศาสนาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาและผลกระทบการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา
2. เพื่อศึกษาทัศนคติการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา
3. เพื่อกำหนดเป็นแนวทางการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) การวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยภาคสนาม (Field research) ผู้วิจัยได้กำหนดการวิจัยดังนี้

การดำเนินการแบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา มี 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลโดยอาศัย เอกสาร และการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพปัญหาและผลกระทบการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือ

จำเลยในคดีอาญา และ 2) ทัศนคติการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา มีขั้นตอน 4 ขั้นตอนคือ 1) ศึกษาทัศนคติการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) คือ ซักถาม จดบันทึก 2) วิเคราะห์การสัมภาษณ์เจาะลึก ข้อมูลการสัมภาษณ์ บรรยาย เหตุการณ์/สถานการณ์ จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พระไตรปิฎก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติ กฎหมาย หนังสือ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสาร ตลอดจนข้อมูลทางวิชาการโดยการนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ มาจัดหมวดหมู่ แยกประเด็นและการตีความเบื้องต้นแล้วจึงทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา 3) แนวทางการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา แนวทางแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการพิจารณาความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหา และ 4) สรุปรายงานผล การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย การวิจัยศึกษาสภาพการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา เลือกบุคคลแบบเจาะจง (Purposive Selection) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ได้แก่ พระภิกษุที่มีความรู้เชี่ยวชาญด้านพระวินัยจำนวน 5 รูป พระภิกษุที่เคยเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดี



อาญาจำนวน 5 รูป ผู้เกี่ยวข้องในสำนักงานพระพุทธศาสนาจำนวน 2 คน นักกฎหมายอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา จำนวน 2 คน นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 5 คน ผู้พิพากษาจำนวน 2 คน พนักงานอัยการ จำนวน 2 คน พนักงานสอบสวน จำนวน 2 คน นักสิทธิมนุษยชนจำนวน 2 คน อุบาสกจำนวน 3 คน อุบาสิกาจำนวน 1 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 31 รูป/คน

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัย การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัญหาและผลกระทบต่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 11 กลุ่ม 31 รูปและคน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นแตกต่างกัน แยกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นว่า พระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญามีความแตกต่างกันในเรื่องของเพศ ในที่นี้หมายถึงเพศสภาพ เพราะพระภิกษุเป็นสมณเพศ เป็นนิกบวชในพระพุทธศาสนา ควรจะได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ถูกต้อง โดยที่รัฐควรจะมีกฎหมาย กฎระเบียบที่บัญญัติวิธีปฏิบัติต่อพระภิกษุไว้ชัดเจน กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลส่วนน้อย มีความเห็นว่า พระภิกษุในที่นี้ต้องเป็นพระภิกษุในพระธรรมวินัยคือ ศึกษาและประพฤติตามพระธรรมวินัยที่พุทธเจ้าทรงบัญญัติและขัดเกลาภิเษกอบรมเจริญปัญญาเพื่อให้รู้แจ้งในสัจธรรม ไม่เกี่ยวข้องกับทางโลก ผู้ใดที่เกี่ยวข้องกับ

คดีแล้ว ไม่ใช่ผู้ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ไม่ศึกษาพระธรรม ไม่เข้าใจธรรมะ ก็ไม่ใช่พระภิกษุ ไม่มีผลใดๆ ผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มแรกด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาในปัจจุบันสภาพปัญหาและผลกระทบการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา การให้พระภิกษุสละสมณเพศก่อนศาลตัดสินคดีเป็นการลดทอนสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุ การจับ การค้น การขัง การสอบสวน การปล่อยตัวชั่วคราว การพิจารณาคดีต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามสมณสาธูป พบว่าปัญหาสำคัญในปัจจุบันที่หลายฝ่ายมองว่าส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นอย่างมาก เพราะส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงและความเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน ในปัจจุบันสภาพปัญหาและผลกระทบการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา (บุคคลลำดับที่ 8, การสัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2565) พระภิกษุบางรูปยังขาดความรู้เรื่องกฎหมาย ไม่รู้วิธีปฏิบัติ และปัญหาเกิดจากการบังคับใช้กฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 29 ที่ให้อำนาจพนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจบังคับพระภิกษุสละสมณเพศในระหว่างการสอบสวน และมาตรา 30 ที่ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล ดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศในระหว่างสอบสวนและพิจารณาคดี ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในปัจจุบันที่หลายฝ่ายมองว่าส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็น



อย่างมาก

2. ทศนะการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาพบว่า พระภิกษุมีสองสถานะ คือ (1) ฐานะเป็นพลเมืองของรัฐที่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย (2) ฐานะนักบวชในพระพุทธศาสนา ต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและกฎหมายคณะสงฆ์ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิดเพื่อเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถ้าพระภิกษุต้องหาในคดีที่เนื่องด้วยฆ่าคนตาย หรือกระทำโจรกรรมการลัก การขโมย การปล้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 341) ให้ศาลสั่งคุมขังไว้ได้ชั่วคราวในเรือนจำ แต่ต้องอย่าเพ่งใช้พันธนาการ จนกว่าจะได้เปลี่ยนผ้ากาสาวพัสตร์ออกแล้ว (บุคคลลำดับที่ 11, การสัมภาษณ์, 21 พฤษภาคม 2565) แล้วให้ศาลรีบแจ้งไปยังเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ หรือเจ้าคณะตำบลขอบังคับให้พระภิกษุนั้นสึก แต่โดยวิธีการควบคุมตัวผู้ต้องหาตามปกติที่ใช้บังคับกับคนทั่วไป (สำนักงานศาลยุติธรรม 2559, หน้า 539-540) หากพนักงานสอบสวนไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวและประสงค์จะขังตัวผู้ต้องหาไว้ระหว่างที่ทำสอบสวน เพื่อใช้เวลารวบรวมพยานหลักฐานในคดี สรุปความเห็นส่งฟ้องเสนอต่อพนักงานอัยการนั้น ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคสาม

3. แนวทางการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พบว่า กฎหมายบ้านเมืองจะต้องสอดคล้องกับพระวินัยที่พระพุทธเจ้า

ทรงบัญญัติ และสามารถคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาได้ ซึ่งเกิดจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 29, 30 เกิดปัญหา ควรยกเลิกหรือแก้ไขกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม บัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญาสำหรับพระภิกษุขึ้นใหม่ มีผู้พิพากษาสมทบจากคณะสงฆ์เข้าร่วมพิจารณาตัดสินคดี โดยการปฏิบัติให้ถูกต้อง (บุคคลลำดับที่ 20, การสัมภาษณ์, 21 เมษายน 65) นำพระวินัยมาพิจารณาปรับแก้กฎหมายด้วย ความเป็นเพศสภาพของพระภิกษุควรจะได้รับจากการคุ้มครองที่แตกต่างจากคฤหัสถ์ เรียกว่ามาตรการพิเศษหรือว่าวิธีพิจารณาคดีพิเศษตามกฎหมายเถรสมาคมฉบับที่ 11 ว่าด้วยการลงนิคหกรรมอยู่แล้ว เมื่อรู้ว่ามีพระภิกษุกระทำผิด คำว่าผิดในที่นี้ก็คือผิดพระวินัย ถ้าหากว่าผิดพระวินัยไปแจ้งได้ ไปแจ้งผู้ปกครองสงฆ์ของพระภิกษุนั้น ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่พระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกลิดรอนสิทธิและเสรีภาพอยู่ในปัจจุบันไม่ได้เกิดจากเหตุปัจจัยทางเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมืองแต่ฝ่ายเดียว แต่เกิดจากเหตุปัจจัยทางฝ่ายคณะสงฆ์ด้วย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 29, 30 ที่บังคับใช้ต่อพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยก็อยู่ทางฝ่ายคณะสงฆ์ แต่กลับให้อำนาจพนักงานสอบสวนจากฝ่ายบ้านเมืองมีอำนาจเบ็ดเสร็จเป็นผู้ดำเนินการ

5. อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยใน



คดีอาญา สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัญหาและผลกระทบต่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 11 กลุ่ม 31 รูปและคน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นแตกต่างกัน แยกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นว่า พระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญามีความแตกต่างกับในเรื่องของเพศ ในที่นี้หมายถึงเพศสภาพ เพราะพระภิกษุเป็นสมณเพศ เป็นนิกบวชในพระพุทธศาสนา ควรจะได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ถูกต้อง โดยที่รัฐควรจะมีกฎหมาย กฎระเบียบที่บัญญัติวิธีปฏิบัติต่อพระภิกษุไว้ชัดเจน กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลส่วนน้อย มีความเห็นว่า พระภิกษุในที่นี้ต้องเป็นพระภิกษุในพระธรรมวินัยคือ ศึกษาและประพฤติตามพระธรรมวินัยที่พุทธเจ้าทรงบัญญัติและขัดเกลากิเลส อบรมเจริญปัญญาเพื่อให้รู้แจ้งในสังขารม ไม่เกี่ยวข้องกับโลก ผู้ใดที่เกี่ยวข้องกับคดีสงสัย ไม่ใช่ผู้ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ไม่ศึกษาพระธรรม ไม่เข้าใจธรรมะ ก็ไม่ใช่พระภิกษุ จึงไม่มีผลใดๆ ซึ่งความเห็นของผู้วิจัยสอดคล้องกับความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มแรกด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา ในปัจจุบันสภาพปัญหาและผลกระทบการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา การให้พระภิกษุที่สละสมณเพศก่อนศาลตัดสินคดีเป็นการลดทอนสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุ การจับ การค้น การขัง การสอบสวน การปล่อยตัวชั่วคราว และการพิจารณาคดี ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามสมณสาธูป เพราะส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงและความเสื่อมใส

ศรัทธาของประชาชน ในปัจจุบันสภาพปัญหาและผลกระทบการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา (การสัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2565) พระภิกษุบางรูปยังขาดความรู้เรื่องกฎหมาย ไม่รู้วิธีปฏิบัติ และปัญหาเกิดจากการบังคับใช้กฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 29 ที่ให้อำนาจพนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจบังคับพระภิกษุสละสมณเพศในระหว่างการสอบสวน และมาตรา 30 ที่ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล ดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศในระหว่างสอบสวนและพิจารณาคดี ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในปัจจุบันที่หลายฝ่ายมองว่าส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นอย่างมาก

2. ทศนะการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พบว่า พระภิกษุมีสองสถานะ คือ 1) ฐานะเป็นพลเมืองของรัฐที่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย 2) ฐานะนิกบวชในพระพุทธศาสนา (การสัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2565) กฎหมายทางโลกก็ลงโทษไป แต่ถ้าเป็นเรื่องทำความผิดทางพระวินัยไม่รุนแรง แต่เรื่องความผิดนั้นทำให้หมู่คณะเสียหายหรือคณะสงฆ์เสียหายก็ต้องให้ลาสิกขาไป ถ้าเป็นคดีเล็กน้อยก็ควรอนุโลม (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525, หน้า 82-313) ซึ่งพระภิกษุจึงมีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง เมื่อครั้งพุทธกาลกษัตริย์อยู่ในฐานะผู้ปกครองสูงสุด มีพระราชอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายในการลงโทษอาญาต่อพระภิกษุ



ที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกเรื่องพระธนิยะ กุมภการบุตร ใช้อุบายเอาไม้ของหลวงที่สงวนไว้สำหรับซ่อมแปลงพระนครจากเจ้าพนักงานรักษาไม่ไปสร้างกุฎิ พระเจ้าพิมพิสารไต่สวนแล้วมีความเห็นว่าพระธนิยะมีความผิด แต่เว้นโทษให้ (การสัมภาษณ์, 21 เมษายน 2565) กฎหมายทางโลกก็สามารถอนุโลมเป็นพระวินัยได้ หมายความว่าพระภิกษุไม่ควรทำผิดกฎหมายทางโลก แม้ว่าทางพระวินัยจะไม่ผิด แต่ไปทำผิดทางโลก ไม่ได้ ก็ต้องมีวิธีพิจารณาที่ชัดเจน โดยคำนึงถึงความถูกต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เพื่อสิทธิในการพิสูจน์ และให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิดเพื่อเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถ้าพระภิกษุต้องหาในคดีที่เนื่องด้วยฆ่าคนตาย หรือกระทำความผิดให้ศาลสั่งคุมขังไว้ได้ชั่วคราวในเรือนจำ แต่ต้องอย่าเพิ่งใช้พันธนาการจนกว่าจะได้เปลี่ยนผ้ากาสาวพัสตร์ออกแล้ว แล้วให้ศาลรีบแจ้งไปยังเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ หรือเจ้าคณะตำบล ขอบังคับให้พระภิกษุนั้นสึก แต่โดยวิธีการควบคุมตัวผู้ต้องหาตามปกติที่ใช้บังคับกับคนทั่วไป (สำนักงานศาลยุติธรรม 2559, หน้า 539-540) หากพนักงานสอบสวนไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวและประสงค์จะขังตัวผู้ต้องหาไว้ระหว่างที่ทำสอบสวน เพื่อใช้เวลารวบรวมพยานหลักฐานในคดี สรุปความเห็นสั่งฟ้องเสนอต่อพนักงานอัยการนั้น ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคสาม ในที่ศนะการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยใน

คดีอาญา สอดคล้องกับงานวิจัยแนวทางการบัญญัติข้อกฎหมายเพื่อคุ้มครองพระพุทธศาสนา ของวัน สุวรรณพงษ์ (2559, หน้า 139) พบว่าพระธรรมวินัยสำคัญที่สุดสำหรับพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องมือที่พระภิกษุใช้ในการปกครองสังคมสงฆ์ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย พระวินัยมีความสำคัญในการทำโอกาสให้ชีวิตและสังคมมีระเบียบอย่างดียิ่ง และแม่ชีกฤษณา รักษาโฉม (2545, หน้า 40) พระพุทธบัญญัติ คือกฎระเบียบที่ทำให้สังคมงดงามยืนยาว เปรียบดังสืบทอดอายุแห่งพระพุทธศาสนา

3. แนวทางการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาพบว่า กฎหมายบ้านเมืองจะต้องสอดคล้องกับพระวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติ และสามารถคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาได้ โดยมีแนวทางปรับแก้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 29, 30 ที่เกิดปัญหา ควรยกเลิกหรือแก้ไขกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม บัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญาสำหรับพระภิกษุขึ้นใหม่ มีผู้พิพากษาสมทบจากคณะสงฆ์เข้าร่วมพิจารณาตัดสินคดี (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2547, หน้า 6-7) ยึดหลักที่ว่า ในขณะที่พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์สำคัญทางฝ่ายพุทธจักร ทางฝ่ายราชอาณาจักรก็ต้องมีประมวลกฎหมายที่ถูกต้องสมบูรณ์เป็นหลัก คำจุนระบบการปกครองของบ้านเมือง เป็นการชำระกฎหมายให้สอดคล้องกับการปฏิรูปสังคมไทยตามหลักพระพุทธศาสนา เช่น พระภิกษุมีความเป็นเพศสภาพของพระภิกษุควรจะได้รับการคุ้มครองที่



แตกต่างจากคฤหัสถ์ เรียกว่ามาตรการพิเศษหรือว่าวิธีพิจารณาคดีพิเศษ สอดคล้องกับถ้อยคำในใจเย็น (2558) พบว่า พระภิกษุถือเป็นบุคคลที่มีสถานะสูงและได้รับความไว้วางใจจากสังคม ต้องระมัดระวังการประพฤติตนให้มากกว่าบุคคลทั่วไป ควรประพฤติตนให้อยู่ในพระวินัยและกฎหมายบ้านเมือง และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่พุทธศาสนิกชน ตั้งใจช่วยเหลือแผ่พระพุทธานุสาสน์ไป พระภิกษุเป็นที่บุคคลทั่วไปเคารพประมุขกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 112 (3) ที่ระบุว่า พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา ไม่ต้องสาบานตนหรือปฏิญาณตนก่อนเบิกความเป็นพยาน ซึ่งข้อยกเว้นนี้ จำกัดแต่เฉพาะพระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนาเท่านั้น ไม่รวมถึงบาทหลวงหรือนักบวชในลัทธิศาสนาอื่น (การสัมภาษณ์, 21 พฤษภาคม 2565) การพิจารณาในชั้นศาลก็ว่าตามกระบวนการยุติธรรมในแต่ละคดีต้องผ่านคณะสงฆ์ก่อน แต่ถ้าเป็นคดีที่มีความผิดซึ่งหน้าหรือคดีอาญาที่พิจารณาตามนั้น ควรที่จะมีผู้พิพากษาสมทบที่อย่างน้อยเป็นผู้เชี่ยวชาญคณะสงฆ์อยู่ร่วมด้วย เช่น การระงับอธิกรณ์ พระภิกษุโดยทางพระวินัยมีอยู่แล้ว นำเรื่องพระวินัยธรมานำขึ้นบังคับโดยเคร่งครัดในทุกคดี โดยแยกการปกครองกับคณะวินัยธรให้ออกจากกัน ให้เป็นเสมือนฝ่ายบริหารแยกขาดจากฝ่ายตุลาการโดยสิ้นเชิง ไม่มีการก้าวล่วงหน้าที่ของกันและกัน จัดให้มีสวัสดิการ ค่าตอบแทน หรือการพิจารณาเลื่อนยศตำแหน่งเพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่พระภิกษุที่ทำหน้าที่พระวินัยธร และที่สำคัญต้องกำหนดขอบเขต อำนาจหน้าที่ หรือบทบาทให้แก่พระภิกษุที่ปฏิบัติหน้าที่พระวินัยธรให้ชัดเจนเป็น

รูปธรรม ก็เหมือนการใช้อำนาจตุลาการ ซึ่งจำเป็นต้องมีผู้มีความเชี่ยวชาญรอบรู้ในด้านกฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีสบัญญัติ ประการสำคัญต้องมีความเป็นอิสระจากการถูกแทรกแซงจากทั้งภายในและภายนอก หลักประกันความเป็นอิสระของผู้พิพากษาเป็นไปตามกฎหมาย โดยทฤษฎีแบ่งแยกอำนาจ ถ่วงดุลอำนาจ ซึ่งหลักการแบ่งแยกอำนาจหรือหลักการแยกใช้อำนาจ (Separation of Powers) เป็นหัวใจสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและศาล เป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา (Parliamentary Government) สำหรับการควบคุมตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการ (Judicial Organ) เป็นการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารและเจ้าหน้าที่ของรัฐในแง่ของความชอบด้วยกฎหมายและการลงโทษในกรณีที่ทำผิดกฎหมาย ซึ่งสถาบันตุลาการหรือศาลมีหน้าที่โดยตรงในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และตรวจสอบการกระทำที่ผิดกฎหมายอาญา เพราะองค์กรตุลาการมีหลักประกันความอิสระ (Independence of the Judiciary) ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ได้ตกอยู่ใต้อิทธิพลขององค์กรทางการเมืองของฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติ โดยศาลมีหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีตามกฎหมายโดยเปิดเผย (Publicity) และคำพิพากษาต้องประกอบไปด้วยเหตุผล (Duty to Give Reasons) (เรืองศักดิ์ วิริยะชัยวงศ์, 2561, หน้า 30-31)



ดังนั้น โครงสร้างการดำเนินคดีทางพระวินัยของคณะสงฆ์ซึ่งพระวินัยมีวิธีปฏิบัติที่กล่าวถึงวิธีการดำเนินกระบวนขั้นตอนต่างๆ (สิทธิชัย สีสาสี, 2552) พบว่า แก่นของการปกครองสงฆ์คือ พระธรรมวินัย อันเป็นธรรมนูญการปกครองคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้าปกครองคณะสงฆ์โดยธรรมาธิปไตย ทรงแสดงธรรม บัญญัติพระวินัยการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางพระวินัยต่อพระภิกษุผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดตามพระวินัยโดยเริ่มตั้งแต่กระบวนกรการสืบสวน การสอบสวน การฟ้องคดี การพิจารณาและการพิพากษาคัดสินคดี รวมทั้งการลงโทษพระภิกษุผู้กระทำผิดตามที่พระวินัยบัญญัติไว้โดยสมบูรณ์แล้วเพียงแต่คณะสงฆ์ต้องนำมาใช้และสร้างกระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ขึ้นใหม่ที่ร่วมสมัยหรือเข้ากับฝ่ายบ้านเมือง โดยที่ฝ่ายเจ้าหน้าที่บ้านเมืองไม่ต้องไปบังคับให้สละสมณเพศ เจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะปกครองจึงมีหน้าที่ต้องปฏิบัติ ส่วนหลักเกณฑ์ที่จะให้เจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะปกครองมาประกอบดุลพินิจตัดสินใจว่าจะควบคุมตัวไว้หรือไม่รับไว้ คณะสงฆ์ควรจะมีหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับฝ่ายบ้านเมืองเพื่อให้ปฏิบัติได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรแก้ไขกฎหมายคณะสงฆ์ใหม่ โดยนโยบายมหาวิทยาลัยสงฆ์ พิจารณารายละเอียดต่างๆ ข้อกำหนดก่อนที่จะเสนอในกระบวนกรฝ่ายบ้านเมืองผ่านความเห็นชอบมหาวิทยาลัยสงฆ์จัดทำ วิจัย ประชุม ปรัชญาหรือ

ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง เพราะเป็นสถาบันให้ความรู้วิชาการทางด้านพระพุทธศาสนาเป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา

1.2 ควรให้เจ้าหน้าที่รักษากฎหมายฝ่ายบ้านเมืองร่วมกันตรวจสอบ ทำงานร่วมกันเชิงนโยบาย ร่วมมือกับคณะสงฆ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย

1.3 คณะสงฆ์ควรจะมีคณะกรรมการที่มาจากชาวบ้านในชุมชนนั้นร่วมทำงาน ร่วมตรวจสอบ โดยเปิดเผย ในกิจการของวัดที่พระภิกษุไปเกี่ยวข้อง โดยกำหนดเป็นนโยบายของมหาเถรสมาคม และสำนักงานพระพุทธศาสนาต้องส่งเสริมเรื่องนี้ ให้เป็นแนวปฏิบัติของวัดร่วมกับชุมชน

1.4 คณะสงฆ์ต้องจัดการกับเรื่องอิทธิพลของคณะสงฆ์ แบบอย่างแนวทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับยุคสมัย สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับพระวินัยควบคู่ไปกับการคดีอาญาต่อพระภิกษุ บางอย่างมีอยู่ในพระวินัยอยู่แล้ว ปัจจุบันองค์ความรู้นั้นขาดหายไป การพัฒนากฎหมายของคณะสงฆ์ จะได้สอดคล้องกับโลกในยุคปัจจุบัน

1.5 ควรจะมีวิธีพิจารณาคดีสำหรับพระภิกษุผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นการเฉพาะ โดยมีผู้พิพากษาที่มีความเชี่ยวชาญทางพระวินัย ทางกฎหมาย และมีผู้พิพากษาสมทบจากฝ่ายคณะสงฆ์ร่วมพิจารณาคดี จะเกิดกระบวนกรยุติธรรมที่เป็นธรรมมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

1.6 คณะสงฆ์ควรต้องมีมาตรการสำคัญในการคัดกรองผู้ที่บวชเข้าสู่พระพุทธศาสนา ควรมีระบบตรวจสอบที่ชัดเจน ในทางบ้านเมืองก็ควรมีมาตรการป้องกันไม่ให้ผู้กระทำผิด



ก้าวเข้าสู่พระพุทธศาสนา โดยควรกำหนดให้มีโทษทางอาญา หากปกปิดความผิดเพื่อเข้าพระพุทธศาสนาหรือต้องการใช้พระพุทธศาสนาอย่างไม่บริสุทธิ์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการปรับแก้ไขพระราชบัญญัติของคณะสงฆ์ 2505 มาตรา 29, 30 ควรจะร่วมกันแก้ไขปัญหากับมหาเถรสมาคม

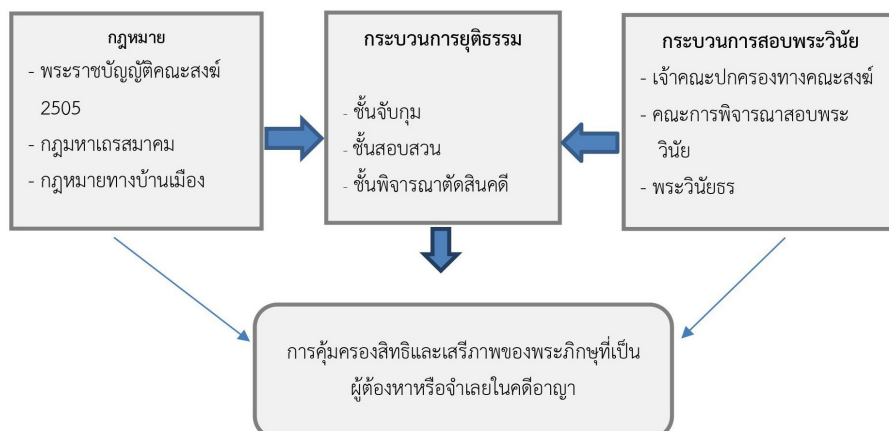
2.2 ควรมีการศึกษาวิธีพิจารณาคดีสำหรับคดีที่พระภิกษุเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นการเฉพาะ เพราะว่าไม่ใช่มีแต่ศาสนาพุทธมีหลายศาสนา ศาสนาอิสลาม ถ้าจะให้ดีให้พระวินัยของสงฆ์นำมาใช้ปรับปรุงให้ทันสมัย การตรวจสอบของสงฆ์ให้โปร่งใส จัดพระที่แฝงมาคนปลอมบวช

2.3 ควรศึกษาการปรับปรุงกฎหมายให้มีความเหมาะสม ที่จะเกิดความสมดุล พระที่ยังไม่มีความผิด แม้จะถูกกล่าวหาที่ยังไม่ถึงขั้นให้ลาสิกขา ก็ไม่ควรจะเข้าไปขังคุกหรือเข้าไปอยู่ในห้องขัง ไม่ควรเอาใจรวกออกก่อนแล้วก็ให้แต่งชุดฆราวาส ขั้นตอนตรงนี้คงต้องพิจารณากันใหม่

2.4 ควรศึกษาการให้มีการพิจารณาคดีจากผู้เชี่ยวชาญในด้านทั้งกฎหมายคณะสงฆ์ ทั้งพระวินัยด้วยเพราะฉะนั้นน่าจะแยกออกมาพิจารณาเป็นรายๆ ไปอีกต่างหาก และน่าจะมีการพิจารณาเป็นการเฉพาะ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัยครั้งนี้ แนวทางเพื่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ให้มีความเหมาะสมในปัจจุบัน คือ 1) กฎหมาย การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา มีบทบัญญัติในกฎหมายพิจารณาความอาญาและกฎหมายมหาเถรสมาคม 2) กระบวนการยุติธรรม ชั้นจับกุม ชั้นสอบสวน ชั้นพิจารณาตัดสินคดี ขาดตัวแทนฝ่ายคณะสงฆ์ และ 3) การสอบพระธรรมวินัย กระบวนการสอบพระวินัยจากเจ้าคณะปกครองทางคณะสงฆ์ หรือคณะกรรมการพิจารณาสอบพระวินัย เป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ



เอกสารอ้างอิง

- ณัฐธิดา ใจเย็น. (2558). ความเหมาะสมของมาตรการทางกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับแก่ภิกษุในการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ศึกษาเฉพาะกรณีลักทรัพย์ ยอกยก ฉ้อโกง. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ภาษาไทย ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย 91 เล่ม. นครปฐม: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2558). พระพุทธศาสนาในประเทศไทยสมัยปัจจุบัน. เข้าถึงได้จาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/14270>
- แม่ชีเกษณา รักษาโฉม. (2545). การศึกษาเชิงวิเคราะห์บทบาทของพระวินัยธรในพระวินัยปิฎก ศึกษาเฉพาะกรณี พระอุบาลีเถระ และพระปฎาจารย์เถรี. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- เริงศักดิ์ วิริยะชัยวงศ์. (2561). ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกับการแก้ปัญหาคอร์รัปชัน. รัฐศาสตร์, 60(1), 30-31.
- วัน สุวรรณพงษ์. (2559). แนวทางการบัญญัติข้อกำหนดเพื่อคุ้มครองพระพุทธศาสนา. (ดุสิตบัณฑิตยสถาน). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2547). กฎหมายตราสามดวง: แว่นส่องสังคมไทย ผลงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ลำดับที่ 1 สถานภาพการศึกษาตามกฎหมายตราสามดวง. กรุงเทพฯ: เพ็ญฟ้า.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2556). เอกสารประกอบการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 15 ประจำปี 2556. กรุงเทพฯ: ธรรมราชา ส. เจริญการพิมพ์.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2561). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 32). กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- สำนักงานศาลยุติธรรม. (2559). คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ ส่วนวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- สิทธิชัย ลีลาโสภิต. (2552). วิเคราะห์หลักพุทธธรรมสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาสถาบันตุลาการศาลยุติธรรมไทย. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

